

Tadeusz Jasudowicz

***Zakaz niewolnictwa i poddaństwa oraz pracy przymusowej lub obowiązkowej
w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka***

Streszczenie

Przedmiotem opracowania jest analiza postanowień art. 4 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Autor rozpatruje je najpierw na tle porównawczym, zestawiając je zwłaszcza z art. 8 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Następnie analizuje zakaz niewolnictwa *sensu stricto*, z uwzględnieniem zakazu handlu niewolnikami, by następnie przejść do analizy zakazu poddaństwa w różnorodnych kontekstach, w jakich praktyki poddaństwa pojawiły się w orzecznictwie strasburskim.

Szczególnie bogate (bo i odnośnego orzecznictwa było więcej) są rozważania na temat zakazu pracy przymusowej lub obowiązkowej, ze wskazaniem na ważną rolę, jaką w orzecznictwie strasburskim odgrywały Konwencje nr 29 i nr 107 MOP dotyczące zniesienia pracy przymusowej. Specjalna uwaga jest poświęcona wyjątkom z art. 4 ust. 3 Konwencji, a mianowicie – kolejno: pracy więźniów, służbie wojskowej (z uwzględnieniem problemu służby zastępczej i ewolucji orzecznictwa w tym zakresie), sytuacjom nadzwyczajnym oraz zwyczajnym obowiązkom obywatelskim.

Niestety, problemy niewolnictwa, poddaństwa oraz pracy przymusowej lub obowiązkowej nie należą do „wykopalisk przeszłości”, lecz są problemami nader aktualnymi, wciąż „ożywianymi” przez współczesne praktyki w znacznym stopniu powiązane z międzynarodową przestępczością zorganizowaną. W związku z tym art. 4 zachowuje wciąż swoje niebagatelne znaczenie i jest interpretowany jako odpowiadający dzisiejszym warunkom oraz bardzo istotny dla zwalczania „współczesnych form niewolnictwa”.

Słowa kluczowe: niewolnictwo, poddaństwo, handel niewolnikami, handel ludźmi, praca przymusowa lub obowiązkowa